

hevði eisini sít boð upp á skrivtál, men hetta var heldur flókt, so tá menn í 19. öld av álvara skuldu velja skrivtálið, var hansara vrakað. Men hann ætlaði heldur ikki at hansara mállæra skuldi vera tann føroyska. Hann helt bara at tað var synd, at tað, sum einaferð hevði verið føroyskt mál, skuldi fara í gloymiskuna. Hann var sannførdur um at føroyingar fóru at gloyma føroyskt og fóru at tosa danskt. Hann helt at vísundamenn í framtíðini skuldu kenna tað, sum einaferð hevði verið føroyskt.

Ein annar týðandi málmaður okkara, var Jakob Jakobsen, Dr. Jakobsen nevndur (1864 - 1918). Hann var, fram um hinar, málførðingur burturav, cand. mag. við norrønum máli til høvuðsgræin, fronskum og láti til eykagreinir.

Dr. Jakobsen er kanska mest kendur fyri ritgerðina um tað hetlendska málið. Hetlingar vóru fyri tí vanlagu, sum vit tibeitir í sluppu undan, at missa sít egna mál. Ávirkanin uttanifrá var so stór, at hetlingar í dag bert tosa enskt.

Dr. Jakobsen var ikki heldur bjartskygður um hvørja lagnu føroyska málið fór at fáa:

»Noget Literatursprog i egentlig Forstand kan færøsk ikke blive. Landet er for lille til at bære en trykt Literatur. Men dette Faktum synes jeg godt, at vi kunne tage med stor Ro, thi have vi ikke en

trykt, saa have vi i ethvert Fald en mundtlig forplantet og en skreven Literatur (Kvad og Taatter); paa den Maade (ved mundtlig Forplantning og ved Nedskrivning) kunne vi jo bære den, naar vi ikke kunne bære den paa den første Maade. Trykte Smaa-ting paa Færøsk kunde der vel ogsaa med Tiden blive Raad til, i første Række en færøsk ABC og dernæst en færøsk Bibelhistorie, senere maaske nogle Smaaoversættelser (f. Ex. fra Norsk)«.

Hetta skrivaði Dr. Jakobsen í Dimmu í 1889. Nú, góða öld seinni, vita vit betur og kunnu bert fegnast um at fólk hava verið so íðin í sínum arbeiði, Føroya máli at frama.

Føroyskt »lógligt« í 1938

Tað er tí eyðsæð, at móðurmál okkara er í eini serstøðu. Tað hevur ikki havt tær sømdir, sum hoyra eini týð til.

Vit eiga at hava í huga, at fram til 1938 var tað bannað at undirvísa á føroyskum í føroyska fólkaskúlanum.

Kirkjumálið hevur altíð verið danskt og enn tann dag í dag hava vit eina danska kirkju, sum tó fyri tað mesta er mannað við føroyskum prestum. Orsøkin til at málið í tí donsku kirkjunum í Føroyum er vorðið føroyskt, er at kirkjan hevði ein so frægan stríðsmann, sum Jacob Dahl, sum fyrst og

fremsi við bíbliutýðing síni skapti grórarbotn fyri føroyskum máli innan kirkjugátt.

Kósin lögð fyri 100 árum síðani

Vit kunnu ikki tosa um ein »nátúrligan útvikling«, ella at málið eigur at »ganga sína egna gongd«. Tí hvønn veg fer tað so?

Ynskja vit at varðveita føroyska málið, so mugu vit hjúkla um tað og stimbra tað við nýggjum orðum so við og við. Kósin varð lögð fyri 100 árum síðani, tá gjørt var av at føroyska málið skuldi varðveitast og tá føroyskt seinni vann gegn inn í skúlan. Orðasmíð er ikki eitt nýtt fyrbrigdi.

Ílla hagreidda lærugreinin

Men føroyska skúlaverk- ið og føroysku lærararnir hava ikki megnað upp- gávuna, teimum varð sett. Alt ov illa er lærugreinin »føroyskt« hagreidd, tí at lærarar snøgt sagt ikki hava dugað ella tímað at ment hana. Meðan lærugreinin »dansk« er ment soleiðis, at hon kanska dregur næmingarnar at sær og tekur nútíðina upp til víðgerðar, so er føroyskt stórt sæð tað sama, sum tað var í 1938. Har verður enn tosað um veðurlomb og vaðbein, sum um hetta var gerandisdagurin hjá føroyskum børnum.

Alt hetta er við til at gera føroyskt til nakað keðiligt - nakað fornt,

sum vit ikki kunnu brúka til nakað, stutt sagt: Lærugreinin er ikki kapp- ingarfør!

Hetta ber so aftur við sær at tann alskur, sum bæði næmingar og lærarar skuldu havt fyri føroyska málinum hvørur og hugburður, sum tann hjá Dani, t. e. at tað er nakað tvælt at hjúkla um føroyska málið, vinnur frama.

Háðan móti móðurmálinum

Vit kunnu so spyrja, hvat vit skulu gera. Skulu vit geva donskum múnusting? Ikki hugsu eg at tað í sær sjálvum hevði hjálpt stórvægis. Men tað má sigast at vera ein háðan móti móðurmálinum, tá hildið verður at vit umframt tað føroyska, kunna læra danskt mál eftir 7 árum - havandi í huga at pensumið er tað sama, sum donsk børn hava 10 ár um at læra - og tá er tað teirra móðurmál og okkara fremmandamál!!!

Vit skulu sjálvandi kunna samskifta á norðurlendskum. Men troystasleyst er tað hjá okkum lærarum at kroysta 10 ára gamlar næmingar at frambæra tað danska ríð, sum liggur langt niðri í hálsinum, á perudonskum, sum nærmast er fýsiskt ógjørligt. Tá vit so dagliga siggja og hoyra, m. a. í fjølmið- unum, hvussu syndarlig- ur tann føroyski fram- burðurin er, kunnu vit ikki annað enn ótast.

Sjúkligt eyðkenni - skulu vit bakka?

Men orsøkin er greið: Tvørrandi vilji, ella dirvi, frá politiskari síðu hevur ført við sær at føroyskt enn ikki - 103 ár eftir jólafundin - hevur vunnið hevd í Føroyum. Dansk hevur enn sama gyldi, sum føroyskt í Føroyum. Hetta er í sær sjálvum eitt sjúkligt eyðkenni fyri føroysku tjóðina.

Heldur enn at stríðast móti málrøktarunum, so skuldu føroysku lærararnir og føroyski skúlin tikið í egnan barm, brotið upp um bæði bøk- sl. Tað hvílir ein stór á- byrgd á føroysku læraru- num. Annaðhvørt mugu vit menna málið víðari, ella mugu bakka 100 ár aftur...

...Vóru tað ikki menn, sum gjøgnum Føroyinga- felag og á annan hátt kroystu á fyrri at vinna føroyskum máli frama, so høvdu vit føroyingar í dag tosað danskt. Tað hevði kanska verið so »deiligt og nemt«. So kundu vit lurtad eftir donskum útvarpi, sæð danskt sjónvarp, lisið donsk bløð og danskar bøkur og keglast á donskum í donskum bløðum. Jóan Hendrik hevði ongan móttøðu- mann havt - arbeiði hansara hevði verið at týtt gamlar føroyskar sagnir og tættir til danskt...

Hvat kann røra hjarta- streingir?

Eiríkur Lindenskov

STATENS KUNSTFOND

Í foråret 1992 uddeles efter ansøgning en række arbejdslegater, rejselegater og 3-årige stipendier til bildende kunstnere, forfattere, komponister, kunsthånd- værkere, kunstneriske form- givere og arkitekter. Der anvendes ikke særligt ansøgningsskema. Der kan ikke ydes støtte til unge under uddannelse. Ansøgning tydeligt forsynet med ansøgerens navn, adresse og cpr.nr. må indeholde en nærmere rede- gørelse for den eller de arbejdsopgaver, hvortil legatet søges.

Bildende kunstnere be- des vedlægge billedmate- riale i form af dias eller foto. **Dramatikere** be- des vedlægge manuskripter til skuespil eller radiospil, for så vidt de ikke allerede fore- ligger i bogform.

Komponister be- des vedlægge 3 kompositioner i partitur eller på bånd.

Kunsthåndværkere og **kunstneriske formgivere** be- des vedlægge dias, fotos eller arbejds tegninger.

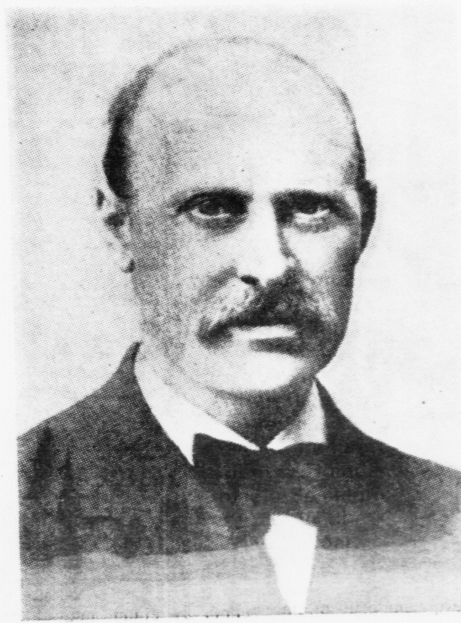
Arkitekter be- des vedlægge arbejds tegninger el- ler fotos.

Alle bilag skal være forsynet med navn. Mængden af bi- lag må ikke overstige, hvad der kan rummes i en A4-kuvert. Såfremt bilag ønskes tilbagesendt, må en frankeret svarkuvert ved- lægges ansøgningen. Fondet kan ikke påtage sig ansvar for indsendt materiale. Ansøgninger må være fon- det i hænde senest mandag, den 11. november 1991. An- søgninger, modtaget efter ansøgningstidens udløb, vil først blive behandlet ved en senere lejlighed.

Fondets adresse: Sankt Annæ Plads 10B, 1250 Kø- benhavn K. Kuverten be- des mærket billedkunst, kunst- håndværk, tonekunst, litte- ratur eller arkitektur.

Jacob Dahl hevur uttan iva størsta heiðurin av at føroyska málið vann frama innan kirkjugátt

Dr. Jakobsen var málførðingur burturav, cand mag. í norrønum. Men han helt ikki at føroyska málið hevði nakra framtíð. Onkrar hissi- ni týðingar, eitt nú úr norskum kundi tað kanska nýtast til. Dansk- ið fór at trøska tað burtur.